

Hana Šancová (UČO 10183)
Úkol č. 3

Předmět výzkumu
NÁSILNÉ CHOVÁNÍ MLADISTVÝCH

Cíl výzkumu:

Zvyšující se agresivita dětí a mladistvých budí stále větší pozornost společnosti a médií. Děti a mladiství projevují stále více agresivní sklony. Rodiče a ostatní dospělí často doufají, že děti z toho „vyrostou“. Ale zkušenosti a výzkumy ukazují, že agresivní chování dětí a mladistvých se nesmí přehlížet a nejedná se pouze o fázi vývoje, která vymizí sama od sebe.

Násilné chování mladistvých zahrnuje širokou škálu projevů – od fyzického napadení, psychickou agresi včetně šikanování, pokus o fyzické napadení, znásilnění, držení a používání zbraní, týrání zvířat, žhářství, úmyslné ničení majetku a vandalismus. (Fromm:1997)

Zvláště alarmující jsou statistiky násilných trestných činů v USA. Z amerických zdrojů pochází také většina dostupné literatury a statistik z této oblasti. Násilí je jedním z hlavních problémů, se kterým se setkávají děti a teenageři v USA. Řeč statistiky (platné pro USA) uveřejněné National Center for Injury Prevention and Control je alarmující. Jeden ze 12 školáků je každoročně zraněn zbraní nebo je mu vyhrožováno. Nejčastější oběti násilí v USA jsou kdo? mezi 12 a 24 lety. V roce 2002 vylo více než 877 700 mladých lidí ve věku od 10 do 24 let zraněno při násilných činech. Jedno ze 13 zraněných si vyžádalo hospitalizaci. V roce 2001 bylo zavražděno 5 486 mladých lidí ve věku 10 až 24 let (v průměru 15 každý den), 79% z nich střelnými zbraněmi. Také v ČR ukazují statistiky násilné trestné činnosti mladistvých stoupající tendenci.

Cílem tohoto výzkumu je prokázat nebo vyvrátit vliv primárních skupin na mladistvého delikventa a na jeho násilné chování. Výzkum se zaměřuje na rodinu, její socioekonomické postavení a okruh přátel, které jsou podle některých teorií agresivity jedním z rizikových faktorů, které násilné chování ovlivňují.

Výsledky mohou identifikovat rizikové skupiny mladistvých, kteří se mohou potenciálně dopouštět násilné trestné činnosti. Výstupy z tohoto výzkumu mohou být použity státními sociálními institucemi nebo neziskovými a veřejně prospěšnými organizacemi k prevenci násilné trestné činnosti mladistvých.

Výzkumná otázka:

Do jaké míry je násilné chování mladistvých závislé na charakteru primárních skupin ?

Odvozené otázky:

Jaký je vliv funkčnosti rodiny na sklon k násilnému chování mladistvých?

Existuje souvislost mezi vrstevnickými sociálními skupinami, kterých je mladistvý členem a jeho sklonem k násilnému chování mladistvého?

Jsou děti z ekonomicky slabších rodin náchylnější k páčání násilných trestných činů?

Kontext tématu a výzkumné otázky v literatuře.

Odborná literatura uvádí několik teoretických konceptů zdůvodňující deviantní chování (jeho podskupinou jsou i násilné trestné činy mladistvých). Tyto teorie můžeme rozdělit na 3 základní skupiny:

1. Biologické teorie zločinu a deviace

- Cesare Lombroso – zvláštní tvar lebky zločinců
- Richard Dugdale – vliv dědičnosti v rodokmenu
- Wiliam A. Sheldon – 3 fyziologické typy (mezomorfní typy jsou náchylnější ke zločinu)
- Genetické sklony ke zločinu – zdvojený chromozom Y nebo genetické předpoklady k agresivitě

2. Psychologické teorie

- a) Teorie vycházející s Fredovy psychoanalýzy – psychopaté = amorální jedinci
- b) 4 motivy násilných trestných činů
 - VYJÁDŘENÍ - Někteří lidí užijí násilí k potlačení pocitu zloby nebo frustrace. Myslí, že neexistuje odpověď na jejich problémy a použijí násilí jako vyjádření neschopnosti potlačovat emoce.
 - MANIPULACE – násilí je používáno jako způsob kontroly ostatních nebo dosažení toho, co chtějí
 - POMSTA – používají násilí, jako pomstu vůči někomu, kdo ublížil jim nebo někomu blízkému
 - NÁSILÍ JAKO NAUČENÉ CHOVÁNÍ. V tomto případě může být změněno, i když to samozřejmě není jednoduché.

3. Sociologické teorie

- a) Diferenciální asociace - Edwin H. Sutherland (Sutherland: 1949)
Některá sociální prostředí (subkultury) povzbuzují vyšší sklon k nelegálním činnostem. Podpořeno průzkumem Janet Fosterové (Fosterová:1990)
- b) Anomie – Robert K. Merton (Merton:1957)
Anomie = napětí, jehož příčinou je konflikt mezi akceptovanými normami a sociální realitou. Existuje 5 možných reakcí na toto napětí – konformisté, inovátoři, ritualisté, odpadlíci, rebelové
- c) Anomie a asociace – Richard A. Cloward a Lloyd E Ohlin (Cloward:1960)
Gangy mladistvých delikventů vznikají v subkulturách,, které mají malé šance dosáhnout úspěchu zákonným způsobem.
- d) Etiketizační teorie
Etiketa zločince vychází z interakcí mezi nedevariantní a deviantní částí populace. Silnou roli hrají mocenské struktury (policie, státní správa, škola)
Sekundární deviace - Edwin Lennert (Lennert:1972) nastává, když jedinec přijme etiketu, kterou dostal a začne sám sebe vnímat jako deviantního
- e) Racionální vazba a „situační“ výklad zločinu (Cornish:1986)
Lidi se aktivně rozhodují pro zločin, protože to riziko za to stojí nebo je jim léto zahodit šanci.

American Academy of Child and Adolescent Psychiatry a American Psychological Association na základě řady výzkumů uvádí rizikové faktory, které zvyšují pravděpodobnost, že mladistvý vykoná násilný trestný čin. V podstatě jde o kombinaci proměnných předchozích teorií, ke kterým jsou přidány ještě některé další faktory. Jedná se o:

- dřívější agresivní nebo násilní chování
- stal se obětí fyzického nebo sexuálního násilí
- vystavování násilí doma nebo v komunitě (především v ranném dětství)
- genetické faktory (zhoršená kontrola emocí a zloby)
- sledování násilí v médiích (TV, film, ...)

- užívání drog nebo alkoholu
- snadný přístup ke zbraním
- kombinace stresových rodinných socioekonomických faktorů (chudoba, rozvrat rodiny, neúplná rodina, nezaměstnanost, absence podpory širší rodiny)
- poškození mozku pro úrazu hlavy
- členství v gancích nebo podobných komunitách

Z těchto faktorů jsem si pro svůj výzkum vybrala ty, které souvisejí s primárními sociálními skupinami. Jedná se tedy o rodinu a okruh přátel.

Operacionalizace

Operacionalizace základních pojmů je založena na vymezení skupiny pachatelů násilných trestných činů a charakteristik primárních skupin, které u kterých literatura udává souvislost s deviantním chováním (popř. vžitých stereotypů).

Násilně se chovající mladistvý – tato skupina je vzhledem ke zjednodušení sběru dat zúžena na mladistvé (15 – 18 let) odsouzené (podmíněně i nepodmíněně) pachatele násilných trestných činů.

- rozdělení podle druhu trestného činu
- rozdělení podle výše sazby
- rozdělení podle druhu trestu

(Nejedná se o všechny pachatele násilných trestných činů – poměrně velké procento mladistvých delikventů se nedostane nikdy před soud popř. není odsouzeno pro nedostatek důkazů)

Rodina – sledované ukazatele:

- úplná x neúplná (rozvedený rodič, chybějící rodič, rodič žijící odloučeně, nevlastní rodič, nesezdání rodiče) x dětský domov x náhradní rodina (adopce, pěstounská péče) x život mimo rodinu
- zázemí rozšířené rodiny (četnost styků)
- násilí v rodině
- finanční zajištění rodiny (celkový příjem, příjemci sociálních dávek)
- hmotné zabezpečení (bydlení, vybavení, automobil, ..)
- vztah k rodičům a sourozencům (a k ostatním členům rodiny)
- čas, který tráví mladistvý s rodinou
- kdo je živitelem rodiny, případně nezaměstnaný
- kulturní rozdíly – přistěhovalci, minority, vyznání

Vrstevnícké skupiny – sledované ukazatele:

- soužití se spolužáky
- zájmová činnost
- členství v „gangu“ nebo podobné komunitě
- požívání drog a alkoholu ve vrstevnícké skupině

(Při formulaci otázek je třeba se zajistit, abychom se vyhnuli falešné korelaci, vývojové sekvenci nebo dvojí příčině.)

Jsou tedy primárními skupinami, které mají na agresivitu vliv, pouze vrstevníci a rodina? Pokud ano, je třeba tento fakt jasně formulovat.

Jak bude výzkum proveden

Cílem je najít závislost, popř. určit velikost závislosti mezi nezávislými a závislými proměnnými.

Bude použito dvou statistických skupin:

Základní skupina – mladiství delikventi – kontaktováni ve spolupráci se soudem pro mladistvé se sídlem v Brně a nápravnými zařízeními pro mladistvé (problém získání kontaktů na tyto odsouzené)

Kontrolní skupina – metodou kvótního náhodného výběru v populaci mezi 15 – 18 lety

Metoda – řízený rozhovor – z důvodu správného pochopení otázek (intelektová kapacita delikventů, věk). Je použitelný také dotazník. Komunikace bude se základní skupinou ztížená popřípadě i odmítána.

Literatura – viz úkol č. 2

Velmi dobře vypracovaný úkol.

Hodně štěstí u zkoušky

Daniela Ryšavá